УДК 796.011:373.3:37.018.1

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ВЗАЄМОДІЇ ШКОЛИ ТА РОДИНИ: РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ БАТЬКІВ

Олександр Шевчук

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, shevchuk.op99@gmail.com

https://doi.org/10.29038/2220-7481-2025-03-22-27

Анотації

Актуальність. Одним із важливих завдань сучасної освіти є створення умов для гармонійного розвитку молодших школярів, що передбачає поєднання фізичної активності, соціальної взаємодії та формування ключових компетентностей в умовах Нової української школи (НУШ). Ігрова діяльність – ефективний засіб досягнення цих цілей, однак її результативність значною мірою залежить від позиції батьків і рівня їхньої підтримки. Саме родинне середовище формує ставлення дітей до ігрової діяльності, визначає баланс між цифровими технологіями та руховою активністю, а також впливає на рівень мотивації до занять фізичною культурою. ***Мета дослідження*** – виявити й проаналізувати тенденції в ставленні батьків до ігрової діяльності дітей молодшого шкільного віку та окреслити напрями оптимізації взаємодії сім'ї й школи в розвитку фізичної активності дітей. ***Методи дослідження.*** Проведено анкетування 75 батьків учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти Луцької територіальної громади. Опитування здійснено у форматі Google Forms та включало відкриті й закриті запитання, що стосувалися рівня фізичної активності дітей, часу користування гаджетами, уподобань у виборі ігор й основних труднощів, пов'язаних із руховою діяльністю. Для опрацювання результатів застосовано методи описової статистики та якісний аналіз відповідей. ***Результати дослідження.*** Більшість батьків позитивно оцінюють рівень фізичної активності своїх дітей (73,8 %), проте водночас зазначають проблеми надмірного використання гаджетів і те, що діти не завжди достатньо рухаються. Більшість дітей (80,5 %) спроможні самостійно організовувати ігри, серед яких переважають футбол, катання на велосипеді та народні рухливі ігри. Основними бар'єрами залишаються низька мотивація школярів, вплив цифрових технологій і обмежені можливості для відвідування спортивних секцій. ***Висновки.*** Формування ігрової компетентності молодших школярів значною мірою залежить від підтримки батьків. Її розвиток стає ефективним за умови співпраці школи й родини та створення сприятливих умов для рухової активності дітей.

Ключові слова: батьки, ігрова діяльність, ігрова компетентність, фізична активність, молодші школярі, початкова школа, Нова українська школа.

Oleksandr Shevchuk. Analysis of Parents' Attitudes towards Play Activities as a Factor in the Development of Play Competence of Primary School Pupils. ***Introduction.*** One of the key tasks of modern education is to create conditions for the harmonious development of primary school children, which involves the combination of physical activity, social interaction, and the formation of key competences within the framework of the New Ukrainian School (NUS). Play activity is an effective means of achieving these goals; however, its effectiveness largely depends on the parents' position and the level of their support. The family environment shapes children's attitudes toward play, determines the balance between digital technologies and physical activity, and influences their motivation to engage in physical education. ***Purpose of the Research*** – to identify and analyze trends in parents' attitudes toward the play activities of primary school children and to outline directions for optimizing family–school interaction in developing children's physical activity. ***Methods of the Research.*** A survey was conducted among 75 parents of pupils in grades 1–4 of general secondary education institutions in the Lutsk territorial community. The questionnaire was administered via Google Forms and included both open and closed questions related to the level of children's physical activity, time spent using gadgets, game preferences, and key difficulties associated with motor activity. Descriptive statistics and qualitative analysis of responses were applied to process the results. ***Results of the Research.*** The majority of parents positively assessed the level of their children's physical activity (73,8 %), while at the same time noting problems with excessive gadget use and the fact that children do not always get enough movement. Most children (80,5 %) are able to organise games independently, with the most popular activities being football, cycling, and traditional outdoor games. The main barriers identified were low motivation of children, the influence of digital technologies, and limited opportunities to attend sports clubs. ***Conclusions.*** The development of play competence in primary school children largely depends on parental support. Its effectiveness can be ensured through cooperation between school and family and by creating favourable conditions for children's physical activity.

Key words: parents, play activity, play competence, physical activity, primary school pupils, New Ukrainian School.

Ця стаття відкритого доступу на умовах CC BY-NC 4.0

Вступ. Сучасні підходи до розвитку освіти в Україні в умовах реалізації концепції НУШ спрямовані на формування ключових компетентностей, необхідних для гармонійного розвитку особистості. Важливу роль у цьому процесі відіграє фізична культура, яка поєднує розвиток рухових умінь із формуванням соціальних, когнітивних та емоційних навичок. Особливе місце серед її складників належить ігровій діяльності, що є природною формою активності молодших школярів і потужним засобом мотивації до занять фізичною активністю [1].

Водночас ефективність запровадження ігор у навчальний процес значною мірою залежить не лише від компетентності педагога, а й від родинного середовища. Саме позиція батьків визначає баланс між активними іграми та цифровим дозвіллям, рівень заохочення до фізичної активності й сталість сформованих навичок [2].

Водночас існують певні суперечності: батьки визнають важливість фізичної культури, але часто залишаються пасивними, тоді як діти віддають перевагу гаджетам. Це зумовлює потребу в аналізі ставлення батьків до ігрової діяльності та пошуку шляхів ефективнішої співпраці школи й родини в цьому напрямі.

Мета дослідження – виявити та проаналізувати тенденції в ставленні батьків до ігрової діяльності дітей молодшого шкільного віку й окреслити напрями оптимізації взаємодії сім'ї та школи в розвитку фізичної активності дітей.

Матеріал та методи дослідження. У дослідженні взяли участь 75 батьків учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти Луцької територіальної громади. Опитування організовано у форматі Google Forms і містило як відкриті, так і закриті запитання. Тематика анкети охоплювала питання щодо фізичної активності дітей; часу, проведеного за гаджетами; уподобань у виборі ігор та труднощів, що виникають у процесі залучення до рухової діяльності.

Для опрацювання результатів застосовано методи описової статистики з визначенням частоти та відсоткового розподілу відповідей, а також проведено якісний аналіз відкритих запитань задля виявлення найпоширеніших тенденцій і думок батьків.

Результати дослідження. Аналіз відповідей батьків засвідчив, що найбільше респондентів мали дітей у 3–4 класах (40,5 і 31 % відповідно), тоді як у 1–2 класах цей показник становив по 14,3 %. Такий розподіл дає змогу оцінити особливості фізичного виховання переважно старших учнів початкової школи, водночас зберігаючи бачення ситуації й у молодших класах.

На запитання про рівень рухової активності їхніх дітей більшість батьків (73,8 %) відповіли, що задоволені цим показником. Ще 16,7 % респондентів висловили часткове задоволення, що може свідчити про наявність певних обмежень або недостатньої активності в окремих випадках. Лише 4,8 % батьків зазначили, що вони незадоволені рівнем фізичної активності своїх дітей, а така ж кількість респондентів (4,8 %) не змогла однозначно відповісти на це питання.

Рис. 1. *Розподіл відповідей батьків щодо задоволення рівнем рухової активності їхньої дитини, %*

Більшість батьків позитивно оцінюють рівень фізичної активності дітей, проте частина респондентів висловила незадоволення, що вказує на потребу в додаткових заходах. Ідеться про розширення можливостей для активного дозвілля та популяризації ігрових методів, які стимулюватимуть інтерес дітей до руху як у школі, так і поза нею (рис. 1).

Аналіз відповідей батьків свідчить, що більшість дітей (69 %) застосовують гаджети від 1-ї до 3 годин на день, що загалом відповідає сучасним рекомендаціям щодо екранного часу. Водночас 21,4 % досліджуваних проводять перед екранами понад 3 години щодня, що може свідчити про ризики надмірного використання цифрових технологій і їх вплив на рівень фізичної активності та психоемоційний стан молодших школярів. Лише 9,5 % дітей мають екранний час менше ніж 30 хвилин на день.

Результати опитування (рис. 2) вказують на необхідність підтримання балансу між цифровими технологіями, фізичною активністю й іншими видами дозвілля. Особливу увагу потрібно приділити дітям, які проводять за гаджетами понад 3 години, щоб уникнути негативних наслідків для їхнього здоров'я та розвитку.

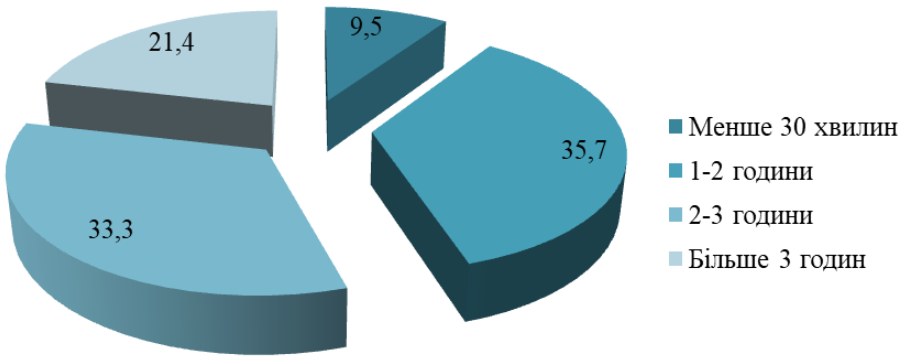

Рис. 2. *Розподіл відповідей батьків щодо часу, який їхня дитина проводить за гаджетами протягом дня, %*

Цікаво було дізнатися, які уявлення мають батьки щодо оптимальної тривалості фізичної активності дітей. Більшість респондентів (40,5 %) вважають, що діти повинні приділяти активним іграм та заняттям спортом від 2-х до 3 годин щодня. Ще 33,3 % підтримують думку, що цей показник має перевищувати 3 години, що свідчить про високу обізнаність щодо користі рухової активності. Водночас 21,4 % батьків вважають, що 1–2 годин на день достатньо, а 2,4 % респондентів зазначили, що менше ніж година фізичної активності є прийнятним показником. Ще 2,4 % опитаних не змогли визначитися з відповіддю, що може свідчити про недостатню обізнаність щодо оптимальних норм рухової активності для дітей.

Отримані результати (рис. 3) свідчать, що більшість батьків усвідомлюють значення фізичної активності в житті молодшого школяра та вважають, що дитина повинна приділяти руховій діяльності не менше ніж 2 години на день. Водночас частина батьків має занижені уявлення про необхідний рівень рухової активності, що вказує на потребу в додатковому інформуванні щодо її важливості для фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку.

Важливо з'ясувати, як часто діти проводять час на вулиці, займаючись активними іграми та фізичною діяльністю.

Результати опитування засвідчили, що 56,1 % батьків зазначили, що їхні діти щодня беруть участь у рухових активностях на свіжому повітрі, що вказує на високий рівень активного відпочинку. Ще 34,1 % респондентів повідомили, що їхні діти грають на вулиці кілька разів на тиждень. Водночас 9,8 % батьків зазначили, що їхні діти рідко займаються активними іграми на відкритому повітрі, хоча жоден із респондентів не обрав варіант «ніколи», що є позитивним показником.

Дані опитування (рис. 4) підтверджують, що більшість дітей регулярно проводять час на свіжому повітрі, що позитивно впливає на їхній фізичний розвиток. Водночас 9,8 % респондентів зазначили, що їхні діти рідко займаються активними іграми, що вказує на потребу в додатковій мотивації та підтримці з боку батьків.

На запитання про спроможність дитини організувати й провести власну гру отримано такі результати: 80,5 % батьків підтвердили, що їхні діти здатні самостійно організовувати та проводити ігри. Це свідчить про високу рівень ініціативи й творчого підходу в дітей до активної діяльності.

Натомість, 2,4 % батьків указали, що їхні діти не мають таких навичок, а 17,1 % зазначили, що не можуть чітко відповісти на це запитання (рис. 5). Зазначені результати підкреслюють важливість

підтримки та розвитку самостійності дітей в організації ігрових активностей, що може сприяти їхньому всебічному розвитку й підвищенню фізичної активності.

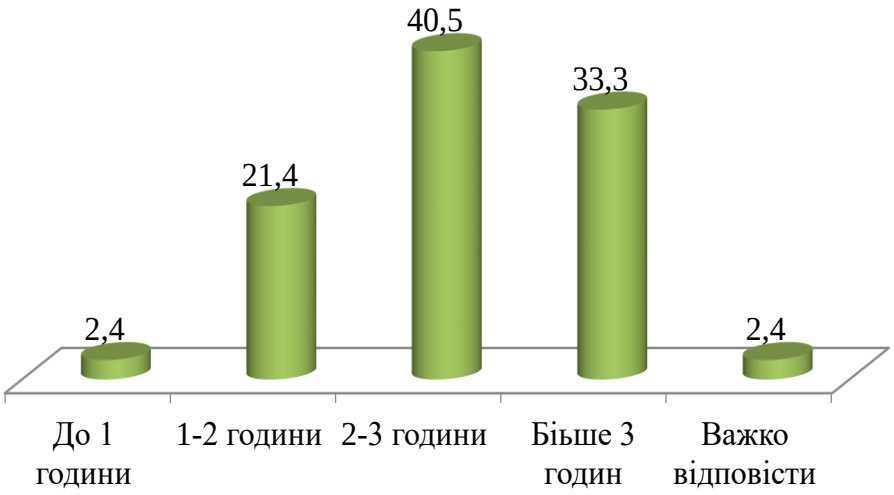

Рис. 3. *Оцінка батьками необхідної тривалості активних ігор та занять спортом для дітей щодня, %*

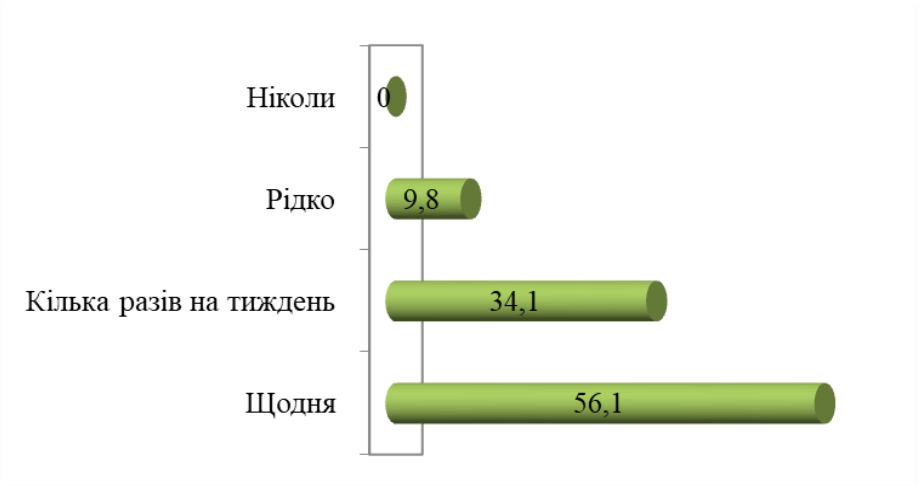

Рис. 4. *Розподіл відповідей батьків щодо частоти проведення часу дитиною на вулиці у вигляді рухової та ігрової діяльності, %*

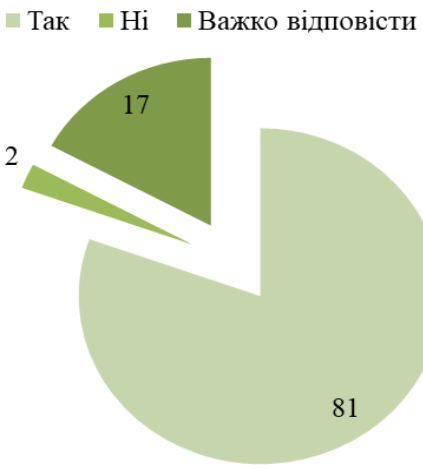

Рис. 5. *Розподіл відповідей батьків щодо спроможності дитини організувати та провести власну гру (%)*

Отже, більшість дітей спроможні самостійно організовувати ігри, що свідчить про їхню ініціативність та соціальну активність. Водночас частина батьків має сумніви щодо цієї навички, що вказує на важливість подальшого розвитку організаторських здібностей учнів і створення умов для їхньої самостійної ігрової діяльності.

Батьки відзначають, що ігровий підхід підвищує мотивацію школярів, розвиває координацію, мислення й комунікацію. Він знижує рівень стресу, створює комфортне освітнє середовище та враховує індивідуальні особливості дітей, а також сприяє тіснішій взаємодії між родиною й школою.

На запитання «Яким рухливим іграм надає перевагу ваша дитина?» батьки найчастіше називали футбол, катання на велосипеді, волейбол, гру з м'ячем та народні ігри («Квач», «Заєць і вовк»). Це демонструє широкий спектр інтересів дітей та підтверджує їхню активну залученість до фізичної діяльності. Різноманітність ігор підкреслює важливість створення умов для рухової активності як у школі, так і поза нею.

На запитання про труднощі в підвищенні фізичної активності дітей батьки найчастіше називали низьку мотивацію та надмірне використання гаджетів. Додатковими бар'єрами були обмежені можливості для занять спортом, зокрема недостатня кількість спортивних секцій у школах. Водночас частина респондентів зазначила, що їхні діти достатньо активні й не мають подібних проблем. Загалом ключовими чинниками, які ускладнюють активний спосіб життя дітей, є брак мотивації, вплив цифрових технологій і недостатня спортивна інфраструктура.

Дискусія. Результати опитування батьків підтвердили, що родинне середовище відіграє ключову роль у формуванні ігрової компетентності молодших школярів. Відзначено, що навіть за наявності позитивного ставлення до фізичної активності сім'я може як стимулювати, так і обмежувати рухову діяльність дітей. Важливим чинником є баланс між цифровим дозвіллям й активними іграми, а також готовність батьків брати участь у створенні сприятливих умов для розвитку школярів.

Подібні висновки робить О. Волошин, який наголошує, що хоча більшість батьків визнають значення фізичної культури, однак часто залишаються пасивними учасниками цього процесу, що потребує посиленої інформаційно-методичної роботи зі школами [3].

Важливим чинником у формуванні ігрової компетентності молодших школярів є співпраця між сім'єю та закладом освіти. Як зазначає Н. Гриджук, ефективність виховання дітей цього віку можлива лише за умови системної й послідовної взаємодії школи та родини. Отже, саме синергія сімейного й освітнього середовища постає запорукою стабільності та результативності ігрових практик у повсякденному житті дітей [4].

Сучасні науковці пропонують конкретні шляхи оптимізації цього процесу. Так, В. Семененко, С. Трачук та В. Білецька довели, що застосування науково спроєктованих моделей рухової активності дає змогу врахувати потреби дітей різних груп здоров'я. Це є підставою того, що системний підхід до планування активностей може компенсувати ті недоліки, які батьки відзначають у своїх анкетах, зокрема нестачу часу чи відсутність секцій [5].

Загальнонаціональні тенденції також підтверджують результати нашого дослідження. Дані звіту COSI свідчать, що більше ніж половина дітей молодшого шкільного віку проводить за екранами понад дві години на день, а третина має недостатній рівень фізичної активності. Це співзвучно з відповідями батьків, які відзначали надмірне використання гаджетів і нерегулярність рухових занять [7].

Узагальнюючи, можемо зазначити, що результати нашого дослідження підтверджують висновки інших науковців: партнерство школи й родини, системна просвітницька робота з батьками та впровадження сучасних моделей рухової активності є ключовими умовами для сталого розвитку ігрової компетентності молодших школярів. Водночас треба враховувати обмеження нашого дослідження: воно проводилося в межах однієї територіальної громади й ґрунтувалося на самооцінках батьків. Це підкреслює потребу в подальших багатопрофільних дослідженнях, які включатимуть ширші вибірки та об'єктивні інструменти вимірювання фізичної активності дітей.

Висновок. Проведене анкетування батьків молодших школярів засвідчило, що їхнє ставлення до ігрової діяльності є визначальним чинником у процесі формування ігрової компетентності дітей. Більшість респондентів підтвердили позитивне значення рухливих ігор для фізичного, соціального та емоційного розвитку, проте виявлено низку бар'єрів, зокрема надмірне використання гаджетів, недостатню регулярність фізичної активності й обмежені можливості для участі в спортивних секціях. Отримані результати свідчать про необхідність посилення інтеграції зусиль школи та сім'ї, а також удосконалення методичних підходів до організації ігрової діяльності, що відповідає сучасним завданням НУШ і сприятиме підвищенню ефективності фізичного виховання молодших школярів.

Перспективи подальших досліджень передбачають розширене вивчення ролі батьків у формуванні ігрової компетентності молодших школярів, зокрема впливу сімейних традицій і стилю виховання на мотивацію дітей до рухової активності. Доцільний також аналіз ефективності спільних програм співпраці школи й родини, спрямованих на зменшення надмірного використання гаджетів і популяризацію активного дозвілля. Окремого значення набуває розробка методичних рекомендацій для педагогів та батьків щодо організації ігрової діяльності в освітньому процесі й поза його межами відповідно до вимог НУШ.

Джерела та література

1. Бєлікова Н. О. Науково-методологічні підходи до професійної підготовки сучасного фахівця з фізичного виховання та спорту. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2014. 3К(44)14. С. 91–96.
2. Бєлікова Н., Подубінська С. Сучасний стан організації позакласної роботи з фізичної культури. *Вісник Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2019. 14. С. 15–19.
3. Волошин О., Мусієнко О. В., Калиніченко О., Попович С. Ставлення батьків до здорового способу життя та фізичного виховання дітей. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15.* 2023. (5К(165). С. 35–41. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023. 5К(165).07
4. Гриджук Н. О. Взаємодія школи і сім'ї як умова виховання молодших школярів. *Психологічні умови становлення особистості у сучасному суспільстві:* матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (2017). С. 25–28. URL: https://goo.su/NMvNP
5. Семененко В. П., Трачук С. В., Білецька, В. В. Моделювання режимів фізичної активності дітей молодшого шкільного віку 1-ї та 2-ї груп здоров'я. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2023. 1. С. 83–88. https://doi.org/10.32652/spmed.2023.1.83-88
6. Шевчук О., Бєлікова Н. Розвиток ключових компетентностей НУШ засобами ігрової діяльності у початковій школі. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15.* 2023. (12(172). С. 182–186. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2023.12(172).36
7. COSI Ukraine Report. Перше національне дослідження поширеності надмірної маси тіла у дітей молодшого віку. Київ: Центр громадського здоров'я МОЗ України. 2025. URL: https://goo.su/VzFq7 (дата звернення 02.09.2025).

References

1. Bielikova, N. O. (2014). Scientific and methodological approaches to the professional training of a modern specialist in physical education and sports. *Scientific Journal of NPU named after M. P. Drahomanov. Series 15: Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, 3К(44)14, 91–96 (in Ukrainian).
2. Bielikova, N., & Podubinska, S. (2019). The current state of extracurricular work in physical education. *Bulletin of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko University. Physical Education, Sports and Human Health*, 14, 15–19 (in Ukrainian).
3. Voloshyn, O., Musiienko, O. V., Kalinichenko, O., & Popovych, S. (2023). Parents' attitudes towards a healthy lifestyle and physical education of children. *Scientific Journal of the Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov. Series 15*, 5К(165), 35–41. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023. 5К(165).07 (in Ukrainian).
4. Hrydzhuk, N. O. (2017). Interaction between school and family as a condition for educating primary school children. *Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «Psychological Conditions of Personality Formation in Modern Society»*, 25–28. URL: https://goo.su/NMvNP (in Ukrainian).
5. Semenenko, V. P., Trachuk, S. V., & Biletska, V. V. (2023). Modeling physical activity regimes of primary school children of the 1st and 2nd health groups. *Sports Medicine, Physical Therapy and Ergotherapy*, 1, 83–88. https://goo.su/NMvNPhttps://doi.org/10.32652/spmed.2023.1.83-88 (in Ukrainian).
6. Shevchuk, O., & Bielikova, N. (2023). Development of key competencies of the New Ukrainian School through play activities in primary school. *Scientific Journal of the Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov. Series 15*, 12(172), 182–186. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2023. 12(172).36 (in Ukrainian).
7. COSI Ukraine Report (2025). The first national study of the prevalence of overweight among primary school children. Kyiv: Public Health Center of the Ministry of Health of Ukraine. URL: https://goo.su/VzFq7 (accessed 02.09.2025) (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 28.08.2025 р.